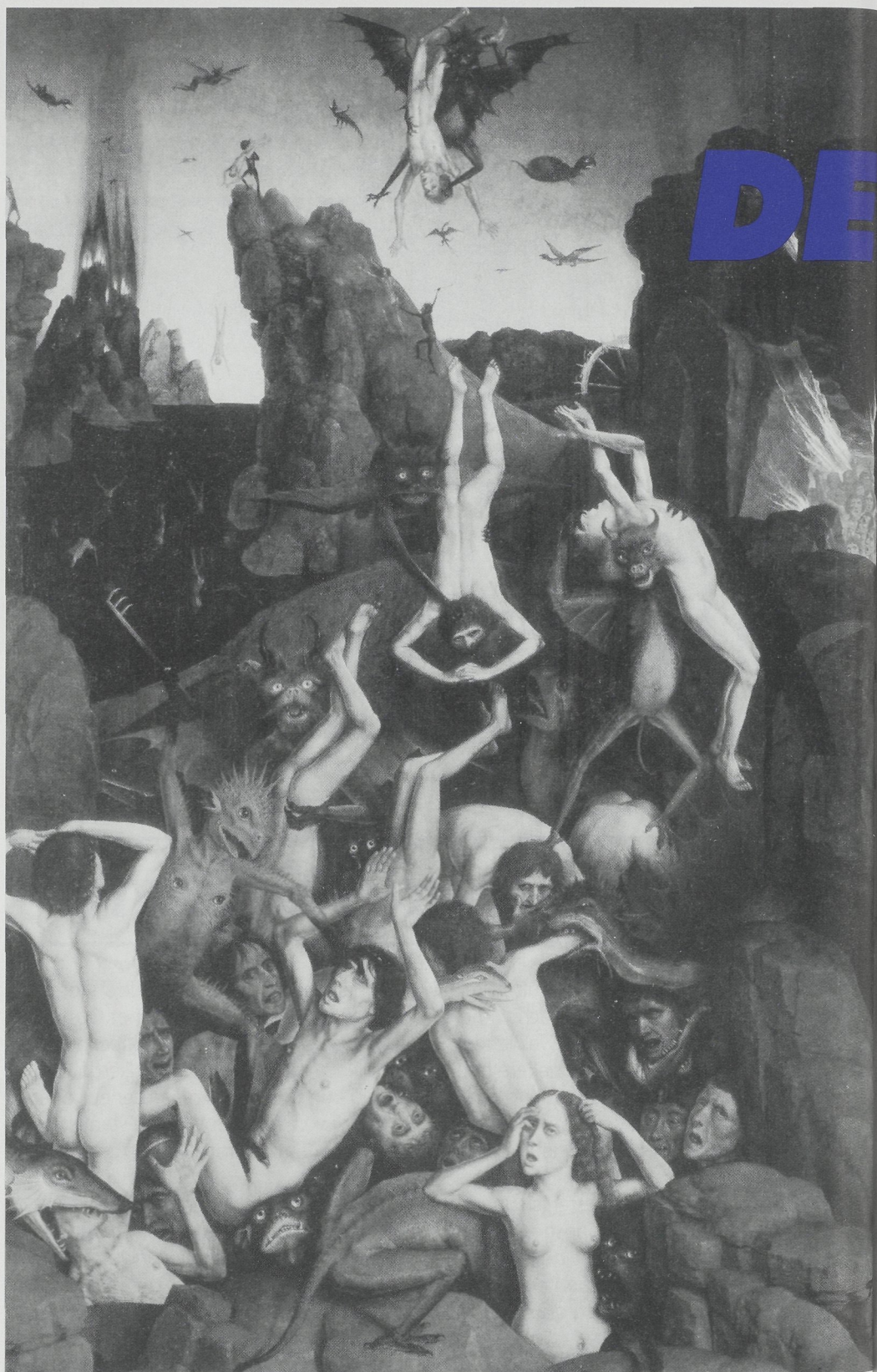

Het gaat niet goed met de hel. eeuwenlang is er gesidderd voor deze poel des verderfs. Tegenwoordig laat de hel ons echter koud. Behalve in het taalgebruik speelt de hellevaart geen rol meer in ons dagelijks leven.

In deze hectische tijd, waarin het leven van alledag alle aandacht vergt, is het leven na de dood steeds verder naar de achtergrond verdrongen. Angst om veroordeeld te worden is over het algemeen geen motief meer voor het doen of juist nalaten van dingen hier op aarde. Dat wil niet zeggen dat er geen discussie is over een eventueel leven na de dood. Met name de laatste jaren is gebleken dat religie nog springlevend is. Maar hemel en hel worden tegenwoordig vaker als producten van het eigen brein beschouwd dan als reëel bestaande werkelijkheden. In ons heelal heeft de hel geen plaats gekregen. Niet in het binnenste van de aarde, niet in de kern van de zon en zelfs niet in een van de zwarte gaten van ons melkwegstelsel.

Spraakverwarring

Speculaties over de hel zijn er altijd geweest. En ook de bijbel geeft geen eenduidig beeld van de hel. Wie in het Oude Testament op zoek gaat naar bewijsmateriaal voor het bestaan ervan, komt zelfs van een koude kermis thuis. Echte aanknopingspunten zijn er niet. Of het moet de

vervloeking van de koning van Babylon door de profeet Jesaja zijn: "Uw trots is in het dodenrijk neergeworpen, de klank uwer harpen; het gewormte ligt onder u gespreid en maden zijn uw bedekking." Maar dit lijkt eerder een woordenspel; de Babylonische koning wordt hier welsprekend naar zijn eigen Babylonische hel gezonden.

Wie het Oude Testament er op na slaat kan niet anders dan concluderen dat de Joden van weleer geen band hadden met de doden. Hun doden werden niet vereerd en hun graven niet bezocht. Om toch aanknopingspunten te vinden zijn er door sommige schriftgeleerden fra-

Altaarpaneel dat de hel voorstelt, geschilderd door Dirk Bouts (circa 1410 - 1475).

giele lijntjes uitgezet. Zo wordt het Hebreeuwse woord *sjo'el* soms vertaald met hel, maar ook met graf, en met put. Nergens lijkt het naar iets anders te verwijzen dan naar de plek waar het lichaam ter ruste wordt gelegd. De hoop op een weerzien na de dood pastte gewoonweg niet in de Oudtestamentische wereld.

Het Nieuwe Testament levert veel meer aanknopingspunten voor een leven na de dood. Maar zekerheid over de duur van het verblijf en de inrichting van de hel is ook hier niet